

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimisii cu poșta în lăintrul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politic, national-economic și literar.

Orice inserate,

se platesc pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmond, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu public. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai ușor prin assemnatiunile poștei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 99.

Sibiu, 9/21 Decembre 1878.

Anulu I.

Romani'a și Russi'a.

(Urmare.)

III. De ani 100 încôce Russi'a facu progresse mari spre a'si întinde domni'a preste Dunare, Balcani și Bosforu. Dara scopulu seu nestramutatu de a esi la Marea mediterana, este vechiu de una miie de ani, de candu tiarulu Ruricu ajunsese cu corabiile sale în Bosforu. Acea întindere a domniei rusesce a datu preste pedeca grea numai în anul 1853—4.

Pacea dela Cucuic-Cainardgé din anul 1774 (în dilele Catharinei, dupa lupta de aprôpe 5 ani) au pusu celu mai tare fundamentu influentiei rusesce în Orientu. De aci înainte cabinetulu de St. Petersburg începù se mërğa pe siguru. De atunci imperatulu Russiei dispunea și comandâ în Greci'a, în Turci'a, în Principatele danubiane întocma că si acasa la sine.

(Cu totu dreptulu pôte se întrebe ori-cine aci si mai la vale, că unde era pe atunci si mai tardiu, pâna în 1853 Europ'a ceealalta, unde cabinetulu din Vien'a, unde aristocrati'a cea trufasia si tirana a Poloniei, unde parinti si mosii acestei generatiuni unguresce, nefericite, care crede că va infrena poterea Russiei cu demonstratiuni pe strade, cu spargeturi de ferestrii si cu injuraturi de cârciume în diarie? Istori'a dâ respunsu limpede la tôte acestea întrebări. R.)

Principatele Moldov'a și Valachi'a ajunsesera din secolulu alu 14-lea încôce într'o relatiune singulara de protectoratu cătra Pört'a otomana, inse fôra a'si perde independenti'a. Dela 1750 încôce Russi'a isi puse ochii pe acestea tîeri dotate dela natura cu multe bunatati. În cătu pentru slavizarea poporulu romanescu, muscalii o considerâ mai multu că sigură, că o jocaria (buna-ôra tocma precumu credu astadi carturarii si legislatorii magiari în trist'a loru raticire.) De atunci cabinetulu Russiei tractâ tôte afacerile moldavo-romanesce întocma că pe ale sale si inca asia, că si cumu Turci'a nici nu ar mai avea se se amestece la nimicu. Asia isi preparâ muscalii calea în tierile romanesce, spre a le subjugâ într'o di cu deplina suveranitate, că pe o drépta proprietate a loru.

Russii simtiâ ce e dreptu, că Austri'a nu va suferi că valea Dunarei se fia incorporata la Russi'a; dara diplomati'a dela St. Petersburg sciâ fôrte bine,

cumu se lege ochii cabinetulu din Vien'a si ai diplomatilor austriaci. Ea adeca dicea mereu austriaciloru, că Russi'a n'are încâtrau, cauta se apere pe romani de brutalitatea turcésca, si atunci austriacii tacea. Asia principatele romanesce cadiura în realitate sub protectoratulu rusescu fôra nici-o resistentia din partea Austriei.*) În douedeci de ani căti au trecut înainte de campani'a din Crimea, domni'a muscaliloru exercitata prin consuli în Bucuresci si Iassi au fostu multu mai apasatôrea de cătu cea turcésca în oricare alte epoce. Domnii si boierii tremurâ de amerintiarile consuliloru carii isi succedea unii altora, cum Mincziaki, Rückmann (care în 1837 a spartu adunarea legislativa), Titoff (care apoi se facu ambasadoru la Constantinopole), Daschkoff (care se infuriasse reu, că-ci începuse Eliadu se publice câte ceva cu litere latine), Bazat, Halczinski sau Uruzoff.**)

Acei consuli, sau dupa stilulu anticiloru romani, proconsuli, era adeveratii domni ai tieriloru romanesce. Unulu (Mincziaki) rapî la sine presiedinti'a în corpulu legislativu, altulu interpretâ legile tieriei pe placulu seu si fortiâ pe Domnulu tieriei a'i sanctionâ voi'a lui. Toti se amestecâ în afacerile publice ale tieriei, punea si scotea functionari, pedepsia si remunera, controlâ pe guberne în tôte actiunile lor si le dâ porunci de a dreptulu. Indata-ce unu Domnu (principele tieriei) nu li se supunea de ajunsu, ei cerea dela Pôrta detronarea lui, si acésta se vedea strimtorata a'si sacrificâ pre multi din cei mai buni amici ai sei, numai că se faca pe voi'a cabinetulu dela Newa.

Scopurile cabinetulu muscalescu era invederate. Desvoltarea nationale a tieriloru romanesce trebuia se fia cătu se pôte mai multu inpedecata pâna în momentele subjugarei totale. Ori-ce progressu reale era interdisu cu tóta energi'a. Într'anii 1842—3, pre candu gubernulu si camer'a Moldaviei era se reorganisedie scôlele nationali romanesce, cabinetulu

*) O de ati fi cunoscutu pe consuli si agentii austriaci din dilele acelea, se'i fiti vediu ce rola subordinata jocâ ei în principate pe langa cei muscalesci.

Not'a Red.

**) Se nu uitamu aci pe generalulu Duhamel, acelu francesu, legitimistu renegatu, care venindu la Bucuresci în anul 1848, că comissariu alu imperatulu Nicolae, a implutu tôte prinsorile cu romani din cei mai buni patrioti; chiaru si din romanii ardeleni au fostu arestati 84 insi.

Red.

din St. Petersburg a trimisu pe unu generalu consiliariu de statu în tiéra, în calitate de inspectoru si cu instructiune că se nu suferi în scôlele moldovene nici-o reforma salutaria în spiritulu romanescu.*)

De câte-ori s'a încinsu reshoiu între turci si russi, generalii acestor'a nu numai ocupâ principatele romanesce, ci le subjugâ formalu si le restituia sultanulu că tîeri subjugate, că proprietate a loru că din gratia cătra turci, nu cătra romani. La ocaсии de acestea se asigurâ ce e dreptu, locuitoriloru Romaniei unele folôse, totudeauna inse cu conditiune, că interventiunea Russiei prin diplomati'a sa, se fia cu atâtu mai asecurata si mai energioasa. Dara acelu dreptu de protectoratu se exercita în sensu muscalescu, precum se vede curatu din coprinsulu tractatelor dela Bucuresci, Achiermanu si Adrianopole. Pe timpulu acelu protectoratu se perdiu partea cea mai buna a Moldovei, Basarabi'a.

Genz**) ne spune, că pre candu se ratifica tractatulu dela Achiermanu (7 Octobru 1826), Reisseffendi***) a disu cuventele memorabili: „Noi (turcii) ne supunemu la imperativ'a necesitate; dara poterile Europei potu se cunôsca din modulu cumu suntemu tractati noi, ce le astépta mai curendu ori mai tardiu. Atunci Austri'a va potea se se întrebe, daca suferi interesulu seu, că supremati'a rusesca se se întinda preste principatele romanesce si preste Serbi'a, si că russii se ajunga a dictâ legi veciniloru.“

Planulu de subjugarea si russificarea principatelor romanesce înaintase din ani în ani sub masc'a protectoratulu crestinescu asia departe, în cătu în tractatulu dela Balta-Limanu (portu în Bosforu, numitu odinôra Portus mulierum), închiaietu la 1 Maiu 1849, Domnii Moldaviei si ai Munteniei nu mai fusera numiti Domni (Hospodar), ci numai înalti functionari (hauts fonctionnaires), nu mai multu ales, ci denumiti, nu pe viatia, ci numai pe câte siepte ani, asia dara degradati; éra adunariloru legislative moldavo-romanesce li se lasâ numai sub-

*) Vedi urmele acelu atentate asupra vietiei nationale în „Gazet'a Trans.“ din a. 1843. Red.

**) Celu mai mare publicistu nemtiescu pâna în a. 1832 si man'a drépta alui Metternich, dara unu omu fôra caracteru. Red.

***) Asia se titulâ ministrulu de esterne în Turci'a pâna la 1830. Red.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Eva s'eu Giurulu Lumei în cinci scrisori.

De Paul Féval.

Traducere de: Dimitrie Petrescu.

(Urmare.)

O singura camera era luminata. În acésta camera, în picioru, si nearatandu de catu gingasia-i facia, o copila de siéssprediece ani stâ nemiscata. Parea ca me privesce, si nu indrasneamu se facu unu pasu, me temeamu de a vedea închidindu-se acelu frumosu ochiu albastru atatu de tineru, atatu de visatoru. Doue minute trecura; copil'a nu se miscâ si privea mereu. În fine lumin'a peri, luandu cu sine incantatôrea vedenie. Reluiau calea orasiului. Mîntea -'mi remasese langa tiner'a féta. De ce se uitase ea spre mine cu atata stariintâ? Bunulu simtiu imi dicea, ca nu me potuse zari, cum fusesemu pusu în umbra; dar' cine crede bunulu simtiu? Pôte o radia a lunei, lunecase pana-la mine; pôte.

— Ajutoru! strigâ în englesesce o voce innabusita. Me aflamu atunci la pôlele Ierzualului, langa o prapastie marginita de case si care léga valea de orasiu. Acestu Ierzual, negresitu a fostu inpietritu pe vremea Druidiloru. Nu vedi pe nicaeri de catu stînci unghiose si aruncate dupa întempleru; între fiacare p'etra o gaura de marime variabila contine apa inverdita, asia ca trotoarele sunt totu atatea insule aratandu ascutitele loru verfuri în midiuloculu unui oceanu de nomolu. Adaoga pe langa acestea unu guvernisiu repede, neegalu si atatu de insielatoru, incatu se pareca ca o influentia omicida a presieditu la constructiunea drumulu; risipese ici colea, pe margini cateva cadiaturi de case, de o forma de necreditu, despartite prin maracini ce formédia de fiacare parte a siantului cate-o cursa ascunsa; cu ajutorulu acestei sfortiari de imaginatiune, vei avea o idee pré avantajioasa inca, despre principal'a suburbie din Dinan.

Tipatulu venea dintr'o gaura destulu de adenca. Me apropiatu cu graba si veduiu unu betranu pe jumatate inecatu în mocirla, dandu'si silintie desperata spre a-si scôte membrele dintr-o incurcatura de curele si hâtiuri. Langa densulu era un tilbury sfaramatu, ceva mai departe unu calu fôrte frumosu, isi dedea ultim'a resuflare. Indata ce betranulu esi din siantiu, cea d'înteu grija a sa fû de a esamina cu mare bagare de s'ema tilburyulu. Pucinu multumitu de acesta, se îndrepta schiopatandu spre calu, care mai pucinu fericitu că domnulu seu, fusese aruncatu în caderea lui preste o stanca, pipai vr'o doue trei minute, în tôte chipurile cadavrulu bietulu animalu; apoi, lasa se'i scape o exclamatiune de supere, me saluta fara a me privi si se departa în tacere. Infaciisirea acestui gentleman era slabanôga si suferinda; physionomie sale pe care mandri'a britanica se cetea scrisa cu litere d'unu stangu, nu'i lipsea o ôre care sîretienie. Ilu urmau din ochi, si, vediu de a 'i era fôrte greu se umble prin atatea gropi si movile, crediuu de a mea datorie se-lu insociescu. Mergemu unulu langa altulu, englesulu nici nu me bagâ în s'ema. Suferea, se vaetâ si schiopatâ din ce în ce mai tare. Asia fiindu a trebuitu se 'i oferu într'unu modu formalu braciulu meu pentru a se decide se arunce o privire spre mine.

Se oprî, isi aratâ piciorulu cu unu gestu de mila, isi ridicâ pucinu palaria si-si petrecu braciulu pe sub alu meu, dupa acésta proba de incredere isi relua drumulu. Peste o jumetate sfertu de leghe, ajunseramu la gril'a unei vile isolate.

— Domnule imi dise elu atunci într'o frantiusésca destulu de buna, iti dorescu nôpte buna.

La aceste cuvinte, se descoperi pentru a dou'a ôra si 'mi arata spatele fara nici o alta ceremonie. Am potutu aflâ de atunci, ca acestu rece complimentu era, în vederea personagiului, o actiune de gratie în forma. Sunt cinci septamani de candu vedu pe lord Wolsley în fie-care di, si nici-odata nu-lu audiu pronunsiandu o frasa atatu de lunga.

Nu 'mi remanea de catu se me retragu; dar' pe

candu apucamu iar suisuulu, parendu 'mi aprôpe reu de compassiunea mea atatu de reu pusa, aruncau o privire asupra casei nepoliticosului streinu, lun'a ocolise ruinele castelului, ea luminâ acum pôlele colinei. Recunoscuu pajistea ce'mi servise de fotoliu, într'acelasiu momentu, usi'a se deschise si, dupa unu servitoru în livrea, se arata graciôsa mea vedenie. În trei salturi fuseiu langa pragu.

— Domnule, diseiu englesulu, esci ranitu, calitatea mea de medicu 'mi impune o datorie de a nu ve lasa fara ajutoru.

— Ranitu! repetâ lady Wolsley aruncandu asupra sociulu seu o privire de iubitoru neliniste.

Nu 'ti pociu spune, Scarlate, cata dulce compassiune si cata tineretie fiésca era în vocea tineriei femeii. Privind'o mai de aprôpe, trebuise se-'mi recunoscu greșiâl'a: lady Wolsley nu era copil'a ce zarisemu în aceasi s'era printre feréstra întredeschisa, ea avea patru s'eu cinci ani mai multu că vedeni'a mea, care, de siguru, trebue se fi fostu sor'a-sa cea mai mica. Amendoue, de altcum, sunt totu asia de frumoase. Simtiamu de acum ca voiu iubi pe una s'eu pe cealalta, si nu me întrebamu de locu, ca pe care din doue.

Lord Wolsley isi ridicâ palaria, dupe cum i e obiceiulu în totudéuna, si se uitâ spre usia cu unu aeru indestulu de semnificativu; dar' femeia sa i apucâ înainte, si, salutandu-me cu gratie, me rugâ se trecu în salonu.

De asta data, Scarlate, te voiu somâ se te convingi, ca diplom'a de doctoru e unu talismanu fara s'emanu. Déca Don Juan, maestrulu nostru, ar trai inca în alu noue-spre-diecelea secolu, negresitu ca ar urmâ cursulu de clinica, spre a 'si procurâ acea fôie de pergamentu ce e chei'a infalibila si magica a povestiloru orientale. Si penelulu teu e unu deschide-totu recomandabilu, dar diplom'a, Scarlate, diplom'a! Amintesce-ti pe Figaro, si gandesce-te ca acestu nostimu caraghiosu nu era de catu unu simplu barbieru.

(Va urmâ.)

tirelulu dreptu de a face proiecte (Postulatenlandtag, cá odenióra in Austri'a), pe care apoi avea se le cerce si confirme sau respinga Portá otomana si Russi'a. In acelasu tractatu se mai decise, cá de aci înainte se se puna in cóstele Domniloru câte unu cemisariu estraordinariu, unulu muscalescu si altulu turcescu, care se controledie administratiunea si se 'si inpuna Domniloru vointi'a loru. Tóte acelea misieli tirannice era regulate prin instructiuni speciali.

Acésta dominatiune comuna russo-turcesca preste romani nu potea se tina prea multu. Muscalii cautá si aflá ocasiuni de a delaturá pe cea turcesca. Alte neintielegeri, diferentie, preteste produsera evenimentele din 1853, candu Russi'a calcandu din nou principatele romanesci, le luá de „gagiú“ dela Turci'a, cá si cumu ele aru fi fostu proprietatea acesteia, si le dede in administratiunea baronului Andreiu Budberg. Se intielege ne spusu de nimeni, cá toti romanii (afara de cátiva venetici indigenati in patri'a romana fóra scirea lui D-dieu, adevirati tradatori ai ei), au facutu totu ce a statu in puterea lor, spre a paralisá si infrena trufasi'a procedere a Russiei. Pe atunci capitalele Parisu, Constantinopole, chiaru Vien'a si Londr'a era cercetate de cátra multime de romani, carii alergá pe cali diverse pentru ajutoriu europénu, éra cei remasi in patria cautá se'si faca cátu se potea datori'a lor. Din aceste cauze apoi, ministrulu de esterne comite Nesselrode adressase in a. 1854 baronului Budberg acea scrisóre plina de mania si resbunare, din care s'a citatu una sententia mai in susu; ea inse este asia de caracteristica, in cátu merita, cá si altele multe de natur'a ei, esite dela Russi'a (si de pe la noi), se o cunósca cátu se póte mai multi romani. Ea suna in traductiune asiú :

„Maiestatea Sa imperatulu doresce, cá domni'ata se faca cunoscutu la ocaziune Valachiloru irritarea ce simte M. S. vediendu portarea singulara a Valachiloru si anume a boieriloru, facia cu trupele russesci, care au intratu in principate spre a le scapa de jugulu turciloru. In adevéru M. S. nu póte se créda intre impregiarile actuali, cá aceia cari au aceasi religiune cu imperatulu orthodoxu, se fia supusi la unu altu gubernu decátu crestinescu. Daca valachii nu pricepu acésta, din cauza cá ei stau prea multu sub influinti'a Europei caduete in credintie false, imperatulu totu nu póte renuntia la implinirea misiunii sale incredintiate Lui dela D-dieu, cá Capu (Chef) alu crestineloru orthodoxi, adeca de a scóte pentru totudeauna de sub suveranitatea ottomana pe cei carii marturisescu adevérat'a religiune christiana, adeca religiune a-grecésca. Acestu cugetu ocupa pe imperatulu dela inceputulu gloriósei sale domnii, si momentulu a sositu, candu M. S. are se'si execute proiectulu ce a conceputu mai de multu, ori-ce aru potea se dica staturile nepotintióse ale Europei caduete in credintie false. Noi suntemu cu D-dieu si D-dieu este cu noi, si victori'a este in partea nóstra. M. S. ordona, cá d-ta domnule baronu, se mustri aspru pe boieri si pe functionarii superiori ai Valachiei pentru portarea loru neleale cátra trupele nóstre. Va veni timpulu preste pucinu, candu Valachii nesupusi, cari au provocatu in gradulu celu mai inaltu disgrati'a M. S. Sale voru platí scumpu acea lipsa de lealitate. Fii fórté severu, domnule baronu, contra acestoru Valachi anarchici; cu cátu vei fi mai aspru, cu atátu va fi mai bine. Acésta este vointi'a Maiestatea Sale“.*)

(Va urmá.)

Transilvani'a.

Sibiiu. (Unu processu de press'a) a decursu aici in 5/17 a le l. c. inaintea juratiloru pentru vetamare de onóre in diariile romanesci. Corespondentele colegului nostru „Sieb. Tagblatt“ pare a se mirá, cá unu processu cá acesta s'a potutu escá intre tierani romani (Bauer). Apoi cá acestu processu sémena cá ou cu ou celui dela Presmeru (distr. Brasíovului), care decurse antierti totu aici, intre tierani sasi, totu pentru vetamare de onóre, in diarie nemtiesci. Dara multimea processelor de onóre din diariile magiare dela Clusiu nu le vede nimeni? Si candu nu sunt suferiti in diarie, iau recursu la foi volante, la pamfete, brosiure, pe care le publica tipografii fóra a cere voia nimeni. Vedi mai de curendu brosiur'a magiara publicata contra lui Réthy Lajos, sau foile volante a le lui L. Buttyan contra pretorului Ant. Zeyk dela Vintiu si altele nenumerate. Au de aceea suntemu noi ardeleni si ungureni, cá

*) Soyez très sévère, Monsieur le Baron, contre ces Valaques anarchiques; plus vous serez sévère, mieux cela vaudra. Telle est la volonté de S. M.

se nu ne certamu in publicu si se nu portamu processe de câte 2 fl. pana la Vien'a? De ce tréba era óre asia numitele „congregatiuni marcali“, de cátu cá se mergi totu la trei luni, se te certi furca cu câte cineva, sub pedépsa de a plati 10 marce de argintu, daca nu vei merge? Si óre de aceea suntemu noi romani, cá se nu ne strigamu dintr'unu capu de satu in celalaltu? Dara scandalulu este mare? Camu maricelu, inse totu e de o miie de ori mai mare de es. celu de deunadi din diet'a Ungariei, unde domni mari si baronii se injurara intr'unu modu, cum nu se póte nici publicá din cuventu in cuventu. Ne stá camu reu se ne facemu prea sântoi din ce nu suntemu. Au nu vedemu cá avemu si modellu de diaristi, carii se cérta cu tine ani intregi, de si nu'i respundi nici-odata nimicu? Au nu ati cunoscutu destui ómeni, cari nu potu manc'a cu apetitu, daca nu se cérta mai antaiu cu câte cineva?

Din Banatu.

Dela unulu dintre abonatii nostrii din diecesea Caransebiului reppuremu copi'a dela doue cercularie episcopesci, alu caroru coprinu instructivu si folositoriu, venitu fórté la timpu, merita se fia cunoscutu in cercuri catu se póte mai intinse; de aceea le si facemu locu in colónele nóstre cu tóta placerea.

Nr. 515 scol. din 1877.

Pré Onorati Parinti Protopresbiteri!

Sciindu-se din esperintia, ca mijloculu celu mai bunu si mai siguru pentru latirea si inaintarea culturai intra poporu este infiintiarea de biblioteci poporale, respective scolarie bine intocmite: — prin acésta se indatorésa fia-care comuna bisericésca, cá se infiintiese pre langa scóla si o biblioteca, carea se se inestreze cu astfeliu de carti, ce tractésa in modu poporalu despre lipsele poporului nostru. Spre a potea preintempina lipsele precuniarie ale acestoru biblioteci, consistoriulu a decisu, cá fiacare invetiaceleu séu invetiaceleu din scóla elementara se platésca la anu o tacsá de 20 cr. v. a., éra cei din scólele poporale superióre o tacsá anuala de 40 cr. v. a.

Aceste tacele le va incassá dela scolari invetiatorulu si le va predá epitropiei parochiale, carea va administrá acesti bani deosebitu, ca fondulu biblioteci scolarie. Invetiatoriulu mai are de a areta cu finea fia-carui anu scolasticu prin protopopiatu la consistoriulu atatu sum'a tacselorú incurse, catu si sum'a spesata pentru inestrarea biblioteci si cartile cumparate.

Acésta ordinatiune Pré Onoratu DTa dandu-o in cunosciinti'a toturoru invetiatoriloru si comitetelor parochiale, cu finea anului scolasticu curgatoriu vei relatióne despre resultatulu.

Caransebiu din siedinti'a consistoriala tienuta in 30 Decembre 1877.

Episcopulu diecesanu:
Joanu Popasu m. p.

Nr. scol. 326. din 1878.

Pré Onorate Dle Protopresbiteru!

Facéndu consistoriulu trist'a observare, cá in multe comune bisericesci comitetele parochiale necunoscéndu'si sfer'a loru de activitate si necunoscéndu nici legile privitórie la invetiamentu, miciorésa salariele invetiatoresci si producu prin acésta nu numai tulburare intre crestinii nostri, dar' si mare scadere in invetiamentulu tinerimei, consistoriulu prin acésta opresce ori-ce miciorare a salariului invetiatorescu, facéndu totu de odata responsabili atátu pe membrii comitetului parochialu, dar' mai cu séma pe presiedintii acestuia, de a nu pertractá in siedintiele comitetului atari obiecte oprite de articolulu de lege 38 din 1868 si organisarea provisoria din 1870. — Ér' cei-ce voru procede in contra acestei ordinatiuni, voru fi trasi in procesu disciplinariu si eschisi din comitetulu parochiale.

Acésta ordinatiune Pré On. DTa vei impartesi-o fia carui comitetu parochiale spre stricta observare. Totu de-odata vei luá dela fia-care presiedinte alu comitetului reversu de primire si 'lu vei tramite incóce.

Caransebiu din siedinti'a consistoriala a senatului scolariu tienuta in 24 Iuliu 1878.

Episcopulu diecesanu:
Joanu Popasu m. p.

Unu nou scandalu in diet'a unгурésca.

In siedinti'a din 16 l. c. a dietei unгурesci avú locu éra unu scandalu, care caracterisésa in modulu celu mai eclatantu, atatu pe gubernulu unгурescu, precum si acea dieta care pretinde se con-

duca destinele regatului St. Stefanu. In urmatórele vomu reproduce darea de séma a acelei siedintie oragióse, asia precum o aflamu in diariile din B.-Pest'a. La ordinea dilei se aflá cestiunea de indemnitate. Scandalulu fu provocatu de catra deputatulu Csanady, care avendu cuventulu se exprima asia :

„Onorata casa! (Voci in drépt'a: Eláll -- se renuntie la cuventu.) Eu nu sunt dedatu se renuntiu la cuventu, candu am de a enumerá peccate. (Aprobari in steng'a estrema). „Suprindietoru si „mai pre susu de ori ce notiune si inchipuire este „temeritatea unita cu o nemarginita incredere de „sine, pe care o a manifestatu d. ministru-presiedinte Coloman Tisza prin aceea, ca au sciutu se „intocmésca lucrurile asia, cá in contra vointiei „generale, in contra vointiei natiunei se remana „érasu ministru-presiedinte. (Ilaritate in steng'a: sensatiune in drépt'a). Dá, elu nu numai, ca au sciutu se-si pastrese presiedinti'a in ministeriu, dara totu-odata elu cere dela membrii camerei indemnitate, o autorizatiune pentru cá se póta dispune de sumele necesarie pentru continuarea politice sale antinationale, o indemnitate, care dupa convingerea mea n'ar fi alt'ceva decátu unu votu de incredere datu persónei sale si politicei urmate de elu.“

„Intr'adeveru, onor. camera, se cere o mare dosa de uitare de sine, o mare dosa de temeritate, cá tocmai unu Coloman Tisza se céra incredere dela natiune, acelu Coloman Tisza, acarui politica siovaitóre cá si unu paraventu (Ilaritate in drépt'a. aprobari in steng'a estrema), acarui aspiratiuni indreptate in contra patriei si a natiunei provóca indignatiunea si despretiulu patriotiloru celoru buni si a celoru cetatieni ai tieriei, cari le supunu unei critice severe. (Sgomotu; sensatiune in drépt'a. Strigari: este si acésta unu limbagiu parlamentaru? Acésta o permite presiedintele?! Se póte domniloru, ca aceste nu sunt espressiuni parlamentare, dara fia care trebue se fia numitu cu adevératulu seu nume. Da, d. ministru-presiedinte, care si-au sacrificatu, pentru cá se nu dicu, cá si-au camataritu si si-au vendutu principiile sale politice pe care le au pro-satu in tóta viati'a sa . . . (Sgomotu in drépt'a; strigari: la ordine! la ordine! Póte suferi presiedintele si acésta?!)

Presiedintele: Chiamu pe d. deputatu la ordine si-lu provocu se-si esprime opiniunile sale prin astfeliu de cuvinte, care se corespondia bunecuviintie parlamentarie si a se retienea dela asia espressiuni, precum au fostu acelea pe care le intrebuintia adinéori. (Aprobari vivace in drépt'a: strigate: Acésta trebuea se se intemple mai inainte!)

Alecsandru Csanády (continuandu): „Da, onor. camera! Dlu Coloman Tisza, care in puterea caracterului seu politicu au apartienutu dejá la tóte partidele, cáte au esistatu vreodata in acésta tíera, (o voce din steng'a estrema: partidei independintiei inca n'au apartienutu!) . . . Tisza, care s'au luptatu pentru principiile politice ale tuturoru acelor partide si se mai lupta inca si astadi fara cá se fi ajunsu inca la o decisiune sigura: (aprobari in steng'a estrema); care in contra promissiunii date fatia cu natiunea intréga a consimtitu, cá imperiulu invecinatu alu Turciei se fia atacatu in modu talcharescu (aprobari in steng'a estrema,) cá acelu imperiu se i se rapésca in modu talcharescu Bosni'a si Hertiegovin'a (sgomotu mare si sensatiune in drépt'a); da, in contra vointiei natiunei se i se rapésca; elu, care au sacrificatu interesele natiunei si ale patriei pentru interese streine si care au rapitu natiunei tesaurulu ei celu mai sacru, autonomi'a si independinti'a ei milenara; care au camataritu averea natiunei, dreptulu ei la o banca de note si teritoriulu ei vamalu independinte pentru interese streine.“ (Pe bancile partidei gubernamentale sgomotu mare si strigari puternice: La ordine la ordine! in modulu acesta este impossibilu de a discutá! se parasimu sal'a! sgomotu furtunosu. strigari: Acésta nu este maniera in camer'a deputatiloru! bajocura si rusine pe unu parlamentu care suferé astfeliu de lucruri! Se esimu din sala. Acésta este o impertinentia! Limbagiulu acesta are locu in carciuma! Se iesimu din sala! (Precum relatésa „Pester Journal“ se se fi auditu strigari si de „dobotocu! si magariu!“)

Ministru baronulu Wenckheim (strigandu in larm'a aceea): Acésta nu póte fi toleratu mai multu, si déca onor. d. presiedinte nu reproba acésta, apoi parassimu cu totii sal'a.

Ministrulu se redica de pe fotoliulu seu si inpreuna cu densulu multi deputati ai partidei liberale se ducu in midioculu salei. Se nasce o larma nedescriptibila. Clopotielulu presiedintelui nu póte fi auditu. Csanády se incérca a vorbi mai departe

Madarász striga ministrului Wenkheim: „Cine nu este deputat, nu poate violă nici regulamentul casei!“

In fine presedintele poate vorbi.

Presedintele Ghycy: Dejá am admoniatu odata pe d. deputatu; dar' de órece elu au desconsideratu acea admonitiune, ba au intrebuintiatu chiaru si cuventulu de „camataritu“, care vatama bun'a-cuviintia parlamentara, i-iau cuventulu. (Strigari in drépt'a: Acésta trebuia se se fi facutu de multu! Sgomotu mare).

Alesandru Csanády: Ei bine, intreb... (Strigari furtunose in drépt'a: N'are cuventu! Nu i mai este permis se vorbésca! Larma mare).

Presedintele: Conformu regulamentulu casei d. deputatu este indreptatitu a-si face scusele care déca nu voru fi suficiente si déca d. deputatu va continuá póte in acelasi tonu, voi fi necessitatu a rogá onor. camera se exprime asupra d. deputatu si admonitiunea protocolara. (Voci sgomotóse: Acésta trebuia se se fi facutu mai de multu!)

Alesandru Csanády: Eu... (Sgomotu infricosiatu. Strigari in drépt'a: Noi nu-lu ascultamu!)

Presedintele: Déca d. deputatu voiesce se se scuse, atunci camer'a trebuie se i dea ascultare, dar in meritu nu 'i mai este permis se vorbésca.

Alesandru Csanády: Trebuiamu se-mi motivesu opiniunea, si de órece n'amu incredere in gubernu, eram necessitatu a-mi espune acele cause. (Scandalulu sgomotosu ajunge la culme.)

Presedintele: Prin urmare...

Alesandru Csanády (se pune se siédia).

Presedintele: ... si de órece d. deputatu renuntia de a mai continuá...

Alesandru Csanády: Eu n'am renuntiatu.

Presedintele: ... si de órece i-amu luat cuventulu credu ca nu mai este de lipsa nici o alta mesura.

Josef Madarász: Provoandume la regulamentul casei, ceru cuventulu. Eu mai pucinu cá ori care altulu dorescu astfelu de scene; candu inse d. presedinte chiama la ordine pe unu deputatu — acésta o am auditu numai o singura data — atunci nu-mi revindicu nici eu dreptulu de a vorbi: nici unu deputatu nu are acestu dreptu, dar' mai pucinu este autorisatu acela, care nu este deputatu se intrevina in modu activu in contra demnitatii presedintelui, la o scena precum a fostu cea intemplata. (Aprobari in steng'a extrema). Se póte ca si eu me lasu a fi rapitu de iritatiune, asi concede inse atuncea, ca am facutu reu. Rogu deci pe toti d. deputati, cá intreruperea mea se o considere a fi espressiunea respectulu meu facia cu regulamentul casei si drepturile presedintelui si asia asi vrea se facu totudéuna, pentru ca scene cá cele petrecute nu redica nici védi'a camerei si nici pe aceea a presedintelui. (Aprobari.) A declará acésta o consideru cá o datorintia. (Aprobari si aplaose prelungite in steng'a extrema.)

Ministrulu baronulu Wenkheim: On. camera! (Se audimu, se audimu!) De órece on. d. deputatu Madarász m'au apostrofatu pe mine, voiescu a dice si eu cateva cuvinte relative la intreruperile pe care le am facutu adinéori. (Se audimu, se audimu!) In puterea legii eu pociu vorbi aicea, si-me provocu la ori cine, ca eu nu abusesu de acestu dreptu. In urm'a scenei intemperate, ce este dreptu, am strigatu si eu intrerupandu — mai nainte de a fi restabilitu presedintele ordinea; din momentulu inse in care presedintele declara, ca va cere cá oratorulu se fia admoniatu in modu protocolaru, am tacutu si m'am inclinat cá totudéuna inaintea enuncciatiunei maioritatii si a presedintelui. (Aprobari in drépt'a).

In urm'a acestui incidentu s'au continuatu desbaterea asupra proiectulu de indemnitate.

Iosef Madarász ataca gubernulu, care-si lungesce viati'a din luna in luna si sustiene motiunea lui Helfy: de a refusá ministeriului indemnitatea.

Ministru-presedinte Coloman Tisza premite, ca densulu va deconsidera atacurile ce au fostu indreptate in contra sa si a colegiloru sei, pentru ca nu trebuie numai a observá aceea ce dice cineva, ci si ca cine o dice. Elu tiene cu multu mai pre susu demnitatea parlamentulu ungrescu, decatu cá fatia cu astfelu de espressiuni, precum au fostu cele intrebuintiate, se aiba locu chiaru si cea mai severa admonitiune.

Positiunea deputatulu este dotata cu privilegiuri mari si frumóse, dare ea este legata si cu datorintie mari, nu este inse permis de a o intrebuintia cá unu prerogativu alu liberei calomnii. (Aprobari in drépt'a.)

Dupa órecari observari meritorie ale lui Tisza si repliche personale din partea lui Csátár si Szalay, presedintele redica siedintia.

Sciri diverse.

(Necrologu.) Subsemnati cu ánima franta de durere anuntia, ca multu iubitu loru tata, sociu, frate si cumnatu Ioane de Popa-Radu, officialu la directiunea finantiala, membru si cassariu alu comitetulu scóloru granitiaresei din fostulu regimentu romanu I, dupa unu morbu scurtu si durerosu au repaosatu ieri in 19 Decembre la órele 5 d. a. in etate de 48 de ani, inpartasitu fiindu cu s. s. sacramente. Inmormentarea va avé locu Sambata in 21 l. c. la órele 2 1/2 dupa amédi. Conductulu va plecá din strad'a Honterus (Wintergasse) Nr. 13 spre biseric'a greco-catholica din suburbiulu de josu, unde osamintele decedatulu se voru depune pentru repaosulu eternu. Parastasulu se va tienea domineca in 22 l. c. la órele 9 ant. m. in biseric'a gr. catholica. Sibiu, 20 Decembre 1878. Sofia Popa-Radu, socia. Victoria, Alfonso si Eugeniu, copii. Bucura, Anna, Rafira, Teresia, sorori. Aronu Popa-Radu, frate. Anna Popa-Radu, cá cumnata.

(Din isvoru privatu), dara bine informatu „Telegrafulu romanu“ afla, ca Escel. Sa Archiepiscopulu si Mitropolitulu Mironu Romanulu a fostu invitatu la prandiu la Maiestatea Sa si a siediutu de adrépt'a Maiestatei Sale, care ia gratulatu pentru cuventarea din delegatiunea ungrescu, tienuta sambata in 14 l. c.

(Sinucidere.) Precum scrie „Kelet“, domineca in 15 l. c. s'au sinucisu cu morfinu in Clusiu asistentulu professoru dela facultatea de medicina de acolo Dr. Emericu Nagy de Farczády in etate de 43 ani. Motivele care l'au indemnatu se comita acésta fapta, nu sunt cunoscute.

(Sarutatulu in gura. Mameloru, nu suferiti pe nimeni, nici pe cei mai de aprópe consangeni si consangene, cá se ve sarute pe pruncii dvóstra in gura, nici pe cei mici, nici pe cei mari. Cele mai periculóse bóle, si intre acelea anghin'a diphtherica se propaga prin sarutatu. Asia ne invétia medicii si ne arata intre alte casuri nenumerate, esemplulu celu tristu din famili'a marelui duce de Hessen-Darmstadt, unde mic'a principesa Maria mori din diphtheritis capatatu prin sarutare, dela ea se infectara si parintii si alti trei prunci. Altii inse mergu si mai departe intru defaimarea sarutatulu in gura, oprindu'lu strinsu pentru tóte persónele, fia acelea de ori-ce etate si de ori-ce positiune sociale. Sarutatulu (pupatulu) este la omu totu asia de naturale cá si risulu ori plansulu, de si apoi sunt destule sarutari cá a lui Jud'a, risete sarcastice cá ale tiranulu la contemplarea victimei torturate, plansete cá ale comediantelor. Dara nu numai in Franci'a cea multu civilizata, ci chiaru si in partea cea mai mare a Rusiei trece de mare necuviintia a sarutá pe cineva in gura, ci este usu prefacutu in lege, de a sarutá numai pe frunte, sau celu multu in facia, anume in drépt'a fecei. Acesta este usulu intre ómeni sanetos, totuodata cunoscuti de aprópe, consangeni sinceri, amici nestramutati, éra mai departe, sanetate buna, Bon jour si Adieu. Chiaru si inainte de a strabate afurisita de anghina diphtherica in tierile nóstre, multe bóle spurcate si fórté periculóse s'au latitu p'intre ómeni numai prin sarutatu. Mameloru, spuneti acéstá invetiatura buna si intielépta a mediciloru la tóte matusiele, la nane, leli si lelisióre, dómne si domnisióre si la tóta lumea, dá se scia, se nu ve mai sarute pruncii, mai alesu candu sciti bine, cá la cei mai multi prunci nu le place se'i sarute nimeni, éra pe sierbitórie se le obligati strinsu, cá nici ele se nu ve mai „mursuce“ pruncutii, nici se suferu pe altele a'i implé de bale, cu atatu mai pucinu pe cati toti nespalatii si betivi, din cari evaporédia alcoholulu innecatoriu.

Tocma veni scirea trista, cá m. ducesa Alice, soci'a ducelului de Darmstadt, a dou'a fica a reginei Victoriei, modellu de socia si mama, repaosá si dens'a dupa fiia sa, pe care o sarutase chiaru si mórtu fiindu si asia se infectase de diphtheritis.

(Virilistii.) Class'a de locuitori cunoscuta in alte tieri sub nume de mare proprietariu si de capitalistu, in Ungari'a si Transilvani'a se numescu cu unu terminu barbarismu latinescu Virilistu (dela vir, barbatu), sub care se intielegu contribuentii cei mari. In comitatulu Pestei lista virilistiloru compusa pe a. 1879 are 300 de numeri. Intre acestia la loculu antaiu este archiepiscopulu rom.-catholicu dela Calocsa cu domnie pretiuite la 5 miliónu si 470.000 fl. v. a. si cu contributiune de 54.700 fl. Dupa archiepiscopu vinu cátiva magnati; indata apoi urmédia cas'a de comercianté Adolf Tafler din B.-Pest'a cu 13.263 fl. 49 cr. contributiune directa. De aci incolo abia mai affi pe ici pe colea câte unu nume magiaru p'intre proprietarii mari si capitalisti, cá-ci apoi urmédia indata totu nume germane si evreesce cá: Schossberger, Karpeles, Baumgarten, Löwy, Hay, Brachfeld, Politzer, Deutsch, Wodianer, Weiss, Holitscher, Reich, Altmann, Friedmann, Liebner, Brunauer, Freund, Glanz, Auspitz, Hadl, Fuchs, Heissler, Kuffler, Reinle, Schwarz, Bauer, Klein, Blayer, Steiner, Spitzer, Wiegner, Weiner, Atless, Hanss, Pfeffer, Bergl, Diamant, si la Nr. 34 episcopulu serbescu Arsenie Stoikovics, dupa care éra urmédia nemti si evrei. Éca, asia este representatu elementulu magiaru in capital'a Ungariei si in primulu comitatu alu seu. Aruncati ochii si in listele, mai alesu ale cetatiloru si orasielor, cá parte mare le veti affá totu asia de inpestritate. Vedeti buna-óra list'a virilistiloru din Clusiu, publicata dilele trecute, mai reflectati apoi, cá multe nume cu terminatiune magiara sunt magiarisate numai de curendu, din servilismu si poltroneria, sau din interese miserabili egoistice, meschine. Scurtu, maioritatea reprezentantiloru avutiei mari consta din elementu nemagiare, mai alesu nemtiesci si evreesci. Alaturea cu acestea nume apoi merita a luá in mana pe facare di publicatiunile

din Monitoru („Közlöny“) despre fallimente, executiuni judecatóresci si vendiari la toba.

(Fabrica romana de chibrituri.) Aflamu cu multa placere, ca preste pucinu tempu, fabric'a romana de chibrituri, asiediata pe dealulu Filaretu, alaturu cu gar'a drumulu de fieru, are se incépa a functioná si a produce aceste obiecte de prim'a consumatiune, pentru care plateamu tributulu la straini, cá si pentru alte obiecte industriale din cele mai simple. Acésta fabrica s'a instalatu si s'a intocmitu prin asociatiunea a catorva barbati dela noi, cari merita tóta laud'a pentru initiati'a si bunulu esemplu ce au datu. Numerulu loru este fórté micu; sunt DD. Generalu Emanuél Florescu, Pr. Dim. Ghica, B. Boerescu, Gr. Cantacozino, Simeonu Mihalescu, Dr. Davila, G. Filipescu, G. Vernescu, I. N. Alessandrescu, D. Gobart, George Cantacozino si C. Boerescu.

Onóre acestoru barbati, cari prin faptulu acesta, incurageasa si stimulésa nascand'a nóstra industria nationala, care este menita a creá adeverat'a si cea mai mare putere economica a Statulu romanu. „Press'a.“

(Patinatulu. Din partea comitetulu reuniunei de patinatu se face cunoscutu, ca bilete de membrii a 3 fl., éra pentru scolari, scolaritie si frecventantii scólei de cadeti a 2 fl., precum si pentru membrii ajutatori a 1 fl. se potu affá pana inclusive 1 Ianuariu 1879 in fia care di dela 12—1 p. m. in bolt'a de materiale a d. Fridericu Thallmayer, strad'a urezului Nr. 2. Ori-care membru, care a luat o carta a 3 fl. este indreptatitu a mai luá pentru soci'a, copii, seu fratieni sei minoreni o carta a 1 fl. Aceia, cari se voru inscrie dupa 1 Ianuariu 1879 voru mai plati o taesa de inscriere a 50 cr.

(Unu falimentu din cele mai scandalóse si criminali.) Asia numitele casse de economii (Sparcassen) se bucura in tierile civilisate de renume fórté bunu, din cauza cá acelea, de si dau interese mici la capitalele alocate in trensele, sunt inse atátu de sigure, pre câtu numai potu se fia institutule de bani intr'unu statu bine organisatu; organizatiunea loru este solida. Chiaru la noi in partea meridionale a Transilvaniei avem unele casse de economii, care nici de catastrofele din a. 1873 n'au fostu atinse intru nimic. Nu asia in Ungari'a. Acolo de 7 ani incóce isi detera preste capu câteva casse de economii, incependu cu cea din Pest'a si cu cea din Lugosiu. Acuma cetimu in „P. Lloyd“ din 18 Dec. si in alte diarie, cá, cass'a de economii din Varasdinu a picatu cu unu deficitu pana la 400 de mii florini, din care suma a furatu insusi directorulu Pusst, totuodata fostu primariu, sum'a de 262.000 fl. Avera totale a inter-sentiloru la acelu institutu de bani trece preste 700.000 fl., in care se affa mii de familii sarmane, veduve nepotintióse, care credé asiguratu obolulu loru. Crim'a este cu atátu mai cumplita, cá subtragerea de bani datédia de cátiva ani; dara consiliulu administrativu au affatu in facare anu compturile in cea mai buna ordine, a laudatu pe functionari, si ce e mai multu, a votatu in anulu trecut a se face portretulu directorulu pe spese comune. Investigatiunea curge; dara locuitoriloru le este frica se nu o patia cá la falimentulu celu mare alu evreului Kohn, asupra caruia processulu decurge de 18 ani si totu nu s'a mai terminatu.

(Resultatele civilizatiuni bastarde.) Capital'a Vienei are dupa numeratur'a din urma 727.271 locuitori, afóra de straini si de locuitorii comunelor vecine incorporate la ea, cá-ci cu aceia se apropie la 1 milionu. Aci inse e vorb'a numai de propri'a capitala. Miscarea poporatiunei care se facare septemana, este prea instructiva. Intre 1—7 Dec. s'au nascutu 560 prunci de ambele sexe, din cari inse numai 324 din patu legiuitu, éra 236 din flori (bastardi). Casatoriile scadu pe anu ce merge; dara caus'a scaderii nu este numai coruptiunea, nici numai luxulu, care sparie pe multime de barbati dela casatoria, pentru-cá dupa aceea se cada din putiu in lacu si in balti mephitice, ci si estrem'a saracia la care au ajunsu una parte considerabile a locuitoriloru.

Publicatiunile din B.-Pesta ne arata, cá acolo nascerile bastarde sunt mai numeróse si decátu in Vien'a, si mortalitatea inca este mai mare. Daca totusi locuitorii se multiescu, caus'a este cá multime de ómeni vinu de se asiédia in capitala, despre care'si facea idei fantastice, pana ce dupa unu tempu órecare isi dau in nasu, apoi se arunca in Dunare, se inpusca, spendiura, ori béu veninu.

(Notitie literarie. In dilele din urma ne mai venira urmatórele carti:

„Esercitie intuitive“, manualu pentru invetiatiunii scóloru poporale romane de Ioanu Tuduscu, invetiatiuru in Lipova. Aradu, 1878. Pretiulu unui esemplariu 50 cr. v. a. Atragemu atentiunea si recomandamu acésta publicatiune d. invetiatiuru si tutororu acelor'a, cari se interesésa de literatur'a didactica si pedagogica.

„Traditiuni poporale romane“, adunate de S. Fl. Marianu, brosiur'a prima, Sibiu, 1878. Pretiulu 40 cr. v. a. Acésta brosiura coprinde 5 bucati si adeva: 1. Stefanu Voda si Sahastrulu, 2. Talpa si Stefanu Voda, 3. Stefanu Voda, 4. Stefanu Tomsia si Mitropolitulu Crimca, 5. Feciorulu Dediului. Dlu S. Fl. Marianu, unulu din cei mai zelosi si laboriosi scriitori ai nostrii, dejá pana acuma si-au castigatu unu nume bunu si o frumósa reputatiune prin colectiunile basmeloru si ale legendelor nóstre poporale. Actual'a colectiune se distinge prin o limba curatita si curgatóre. O recomandamu cu deosebire parintiloru de familii cá prezentu de craciunu si anulu nou pentru copilasii loru, cari nu ne indoimu, ca le voru multumi pentru aceste 5 povesti alese, care le va causá o mare placere. Dara nici copiiiloru celoru crescuti nu le va parea reu déca le voru ceti.

„Limb'a Floriloru“ de amoru si amicitie. Cadou pentru toaleta, dedicatu juniloru si junelor de: C. Florescu. Sibiu, 1878. Pretiulu brosiatu 20 cr.

cartonatu 30 cr., legatu in panza 50 cr. v. a. Acésta cartica mica de 64 pagine in 16° se recomanda ea prea bine prin propriulu ei titlu. Noi i dorimú cá in calatori'a ei se fia unu fidelu interpretu alu amorului si alu amicitiei. Volumulu ei este micu, dara missiunea ei este frumósa si fórté inportanta pentru cei ce voiescu se invetie „limb'a floriloru“.

Acésta cartica, precum si cea precedentá a d. S. Fl. Marianu se afla de vendiare la tipografi'a-edióre a Eredei de Closius, in Sibiu, care desvolta o activitate laudabila in edarea de carti romanesce, facilitandu astfelu publicarea lor. Speramu ca publiculu nostru o va incuragiá, prin cumperarea aceluor carti, care voru fi recunoscute de bune, din partea celoru competenti.

— (Die neueste Nummer 50 der in Wien) bereits im zwölften Jahrgange erscheinenden politischen Wochenschrift „Der Osten“ weist unter Anderem folgenden Inhalt auf: Politische Uebersicht. — Die serbische Thronrede. — Ankunft des FZM. Philippovic in Wien. — Die bosnische Huldigungsdeputation. — Die Unterhandlungen Englands mit Schir Ali. — Russisch-englischer Schriftenwechsel über Centralasien — etc. etc.

„Der Osten“ kostet sammt der illustrirten Unterhaltungsbeilage „Das Lesestübchen“ blos 1 fl. 50 kr. vierteljährig.

Literatura si recensuni de carti.

(Continuare din suplementulu Nr. 98).

Productele scientificé si literarie se inmultiescu in limb'a nóstra pe anu ce merge, in proportiune indicitu mai mare decatu cresce numerulu renegatiloru de pre la noi: éra productele literarie nationale paralisédia si cá se dicemu asia, neutralisédia veninulu infiltratu in corpulu natiunei de catra pessimisti.

Ne stau de inainte érași atatea carti romanesce esite estimpu de sub pressa, in catu s'aru cere se inplemu columne intregi, daca amu stá se compunemu aci numai catalogu din trensele. Las' cá „Transilvani'a“, „Famili'a“ si acumu „Albin'a Carpatiloru“ anuntia mereu din cartile romanesce câte vedu lumin'a; dara si librarii si tipographii publica cathalóge din nou spre a coprinde in acelea cartile esite de curendu. Noi ne vomu margini aci numai la câteva produse literarie mai noue, care credemu ca voru interesá pre mai multu din lectorii nostri, éra in recensuniile nóstre vomu tienea in aintea ochiloru conditiunile pe care ni le puseramu in Nr. precedenté. In citatele nóstre din diverse carti vomu observá, pre catu permite starea tipografiloru de aici, orthographi'a respectiviloru auctori si traductori.

De cartile scolastice ne vomu ocupa asta-data mai pucinu, indetulindu-ne cá pe acelea le scimu cu totii in manile profesoriloru si ale tenerimei. Vomu atinge totusi numai unele Gramaticé.

— Sintaxea dlui Stefanu Neagoe, profesorulu la liceulu din Barladu, aparuta precumu reflectaseramu si asta-data, in a patr'a editiune, aprobata de catra consiliulu instructiunei publice si de ministeriu, elaborata dupa principiulu etimologicu moderatu, este astadi fóra indointia, cea mai cautata din tóte rivalele sale.

— Gramatic'a limbéi romanesce, partea I Etimologi'a, de Irimi'a Circa, vechiu bursieru alu academieí teresiane d'en Vien'a licentiatu en dreptu de la facultatea d'en Vien'a, profesorulu en clasele superióre ale liceului „Mateiu Basarabu“, bene merenti clas'a II. Carte autorisata de ministeriulu instructiunii publice pentru clasele gimnasiale. Bucuresci. Editor'a librariéi Socecu et Comp. 1878. 8-vo, pag. 146. (Pretulu 2 lei noi).

Decopiarumu titlulu gramaticéi dlui Circa ad literam, pentru-cá lectorii se afle indata, cá au a face cu unu philologu, care apuca pe cale diferitória cu totulu de a etimologistiloru si de cele multe ale fonetistiloru, precum indata se va cunoáce si mai bine. In precu-ventare autorulu se plange greu asupra societateí academice, cá aceea in a. 1868 nu a voitu se premiedie gramatic'a dsale, ci a premiatu pe a parintelui T. Cipariu in contra vointiei lui I. Eliadu, de si „publicarea gramaticéi parintelui Cipariu n'a avutu nici unu resultatu practic positivu; negativu intr'atata, cá a intorsu capulu multoru teneri (mai numai din Romani'a de dincolo), cari au avutu ne-norocirea de a se formá in scól'a autoritariloru“.

* Aci merita a se observa, cá intr'o discussiune philologica avuta cu dn. auctoru in Septembrie a. c., dsa ne spuse verde, cá

Dn. profesorulu afla, cá in Transilvani'a sunt philologi „autoritari“; si in adeveru dsa nu vrea se scia de nici-o auctoritate in lume, si tocma de aceea isi facú unu sistemu „propru“, gramatica si orthographia propria. Dupa dsa limb'a romana scrisa cu litere latine are 26 litere propre, si 5 straine. „Consunele se impartu dupa scól'a noua filologica in explosive, continue, spirante, vocalice, semivocale, licide, orale, nasale; éra „impartirea vocaleloru“ mai cauta-ti-o si dv. in carte, cumu si tóte partile vorbirei, pentru-cá se admirati si aici unitatea de sisteme care nu domina intre profesorii de limb'a si literatur'a romana din tóta Romani'a.

Din partea nóstra ne permitemu la loculu acesta una intrebare prea modesta cátra auctoritatile superióri scolastice din Romani'a. Orthographi'a adoptata in Monitorulu oficiale alu tierei, este inpusa de 18 ani incóce prin decretu. De aici urmédia in tóta lumea, prin urmare si in Romani'a, cá celu pucinu atele oficiale ar fi se se scria cu un'a si aceeasi orthographia, firesce, totuodata cu observarea stricta a reguleloru gramaticali. Acum intrebamu, daca „cartile auctorisate de ministeriulu instructiunei publice pentru scóle“ se considera sau nu, cá avendu caracteru oficiale. In casulu de antaiu ar urma, cá tóte cartile scolastice se fia tiparite numai cu orthographi'a decretata, inpusa si sustinuta de gubernu, éra celelalte publicate mai alesu cu orthographii de fantasía, de capritiu, se fia delaturate. In casulu negativu, anarchi'a ce domina in orthografiile de prin scóle, care apoi strabate neincetatu in cancelarii si in tóte classile societateí, se póte esplica usioru. S'ar parea unu paradoxon candu s'ar dice, ca acea anarchia are influentia fórté fatale asupra caracterului unei natiuni; avemu inse exemple nenumerate, in care modululu scrierei unoru cuvente in acte publice, contracte, obligatiuni, cambii (politie) etc. au provocatu processe inversunate, din care s'au trasu si se mai trage ruin'a familiiloru si a comuneloru intregi.

Trecemu la alta carte scolastica.

„Manualu de sintaxa romana, lucratu pentru scólele secundare de C. S. Stoicescu profesorulu licentiatu in litere si filosofie si D. St. Calinescu profesorulu licentiatu in litere si filosofie. Editiunea o doua corectata si completata cu sintaxa propositiuniloru si cu punctatiua. Bucuresci 1878.“ 8-vo micu, 192 p. (Pretiu 1 l. 50 bani).

Citandu titlulu acesteí carti l'amu decopiatu totu dupa orthographi'a auctoriloru. Dumniatoru ne spunu, cá „in privinti'a acésta s'au tinutu de sistemu mixta, scriindu cum vorbescu si pastrandu óre-cari flesiuni verbale si derivatiuni de consune si vocale.“ Totu de-o-data au inlocuitu pe s cu z in unele vorbe priimite de curendu, ne fiindu propriu limbéi nóstre de a pronuncia pe s cu z intre doua vocale.“ (??)

Acesti dni profesori ne-aru obliga prea multu, déca ne-aru invetia si pe noi: 1) care sunt legile sau regulele acelei sisteme mixte, cá-ci sisteme fóra regule aru fi organisme fóra óse si vine; 2) care pronuntiatiune a limbéi romanesce o tinu ddloru de cea mai corecta, mai regulata si mai frumósa, pe cea din salónele capitale Bucuresci, sau pe cea din ale Iasiloru, pe cea din piatile publice si din suburbiile capitaleloru, pe a poporulu dela campia, sau pe a celui dela munti, pe a dloru Cogalnicénu, Sionu, Ionescu, Urechia, Cartargiu, ori Brateanu, Rosetti, Bosianu, Boierescu, Odobescu.

Sistemu mixta? A scrie in aceeasi carte punctatiua si punctuatiunea, adeveratu si adeveratu cea-lalta si ceea-lalta, voú si voescu (fóra i), limbéle si limbele, inveteturá si invataturá etc. etc. Acésta se fia sistemu mixta? Atunci fórté multiamimu de acea mestecatura. — Restulu au se 'lu dica barbati de profesiune si anume profesorii de limb'a si literatur'a romana de pre la tóte gimnasiale si liceele romanesce si de pre la universitati. (Va urmá.)

Post'a redactiunei.

Craiova, 2 Dec. st. v. In privinti'a montanistici remanemu pe langa opiniunea nóstra din vér'a trecuta. Daca tinerii sciu nemtiesce, se mérga la

nu a cetitu nici gramatic'a nici nimicu din scrierile dlui Cipariu, fiindu-ca scie a priori ca nu merita a fi citite. Dara mai sunt si altii, carii nu citescu nimicu din cate scriu alti romani, de frica cá se nu afle ceva reu, ei inse totu critica, pe necitite, cá pe nemancate.

Freiburg in Sachsoni'a. Montanistica minunata este si in Boemi'a, de argintu, arama, feru multu (pána la 1 1/2 milionu cantarie), cositoru, plumbu fórté multu, nicolu, cobaltu, antimoniu, bismutu, arsenicu, uranu, grafitu, pétra acra (salpetru), sulfure (putiósá) etc. Daca sciu francesce, in Belgiu si in Franci'a. Amu vedutu ce stá in discursulu de tronu despre montanistica in viitoriu; dara trebue se ve formati mai anteu colectiuni bune de mineralogia la Bucuresci, Iasi, Craiova. In montanistica nu merge cu teoriile de dilettanti si bolnave. Se preparati pe tineri de acasa. Ómeni muncitori, montanisti practici, romani curati, veti aflá si la noi, dara numai pe vorbe frumóse nu va merge nici-unulu.

— Dn. Ios. Molnaru, proprietariulu la 1/2 mosi'a. Scurtaturile - Robanesiloru, in distr. Dolgiu, oc. Craiova, comun'a Pielesci, se afla cu locuinti'a in Orasthi'a (Sz.-Város) in Transilvani'a. Ori-cine vrea se 'o cumperu, se póte adressá de a dreptulu la dsa cá se afle conditiunile.

Iasi, 28 Nov. v. Dela dn. G. C. Fl. n'amu primitu nici-unu respunsu.

Podoleni (Moldova.) Vi se tramite astadi. Dara nu dintr'unu singuru Nr. se póte judecá coprinsulu si cu atátu mai pucinu tendenti'a unui diariu seriosu.

Iasi, 1 Dec. v. Pentru portretulu prea fericitulu mitropolitulu Andreiu Siaguna, a se adress'a la Cancellari'a metropolitana gr. res. in Sibiu.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

14 Decembre.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	1. 99.25 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	102.—
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	97.—
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	94.—
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalu) cu 7%	85.50
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	96.50
Fondulu de pensiuni (per 300 l. a.) cu 10%	183.—
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	34.—
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1863 cu 6%	86.30
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	180.—
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	82.—

Deja in 16 si 17 Ianuarie

va avea locu tragerea a 86 Loterie a tierei ducale de Braunschweig, atatu de bogata in castiguri, concessionata de statu si garantata. In scurtulu tempu de aprópe 6 luni vinu de a se decide 45,000 castiguri si unu premiu in sum'a totala de

11 milióne 150,000 franci,

intre cari se afla urmatórele castiguri si adeca in casulu celu mai favorabilu

= 450,000 marce =

1 á 300,000	1 á 25,000	61 á 5000
1 á 150,000	5 á 20,000	6 á 4000
1 á 100,000	12 á 15,000	107 á 3000
1 á 60,000	22 á 10,000	213 á 2000
3 á 40,000	2 á 8,000	523 á 1000
3 á 30,000	4 á 6,000	etc. etc.

Precum s'au ficatu de catra gubernulu ducalu pretiulu pentru classa I este;

1 intrugu losu originalu 20 franci
1 jumetate „ „ 10 „
1 patraru „ „ 5 „

Aceste losuri eu le espedesu promptu, tramitiendumi-se pretiulu loru in auru, note, timbre postale etc. Ori-ce comanda fie ea ori catu de mica va fi efectuatá promptu si catu mai bine si voiu alaturá gratis pre langa ori ce comanda planulu oficiosu publicatu din partea Directiunei Loteriei ducale, precum voiu tramite catu mai in graba si banii castigati si resultatulu obtientu dupa ce se va fi facutu tragerea.

Firm'a mea, ce exista deja de 26 ani se bucura de unu norocu deosebitu, de órece afara de multe alte castiguri mari, conformu probeloru oficiose dela 1871 in colect'a mea principala au cadutu de trei ori premiulu de 254,000, 183,000, 182,400, si in a 85-ea loterie terminata acum de curendu am platitu mai multe „Castiguri principale“ in Romani'a. Me simtiu deci indreptatitu a considerá colectur'a mea de recomandata cá cea mai norocósa si invitu a mi se tramite comande catu mai curendu, cu atatu mai vertosu ca numerulu losuriloru este marginitu. Se se grabésca deci ori cine a partecipa la acésta loterie mare si bogata de castiguri.

J. Dammann,

colectorulu principalu autorisatu de catra gubernulu ducalu.

(55) 2—6

Hamburg, 43 Zeughausmarkt.

antiarthritica si antirheumatica alui WILHELM

curatitóre de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cá singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Viena, 7. dec. 1858.	Probata definitivu. Efecte exell. Resultatulu eminentu.	Prin p. in. patenta a M. Sals c. r. ascurata contra falsificarii. Viena, 28 martie 1871.
---	---	--

The'a acésta curatia organismulu intregu, strabate partile intregulu corpus si folosindu-o cá beutura departéza dintr'insulu tóte materile stricacióse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismulu, bóla englezésca, si a altoru bóle invecitate incurabili, ale raneloru, cari puoiéza ne 'ncetatu, ale bóleloru genitáli si bubeloru, ale sgrabuntieloru pe trupu si in faciá, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acésta au produsu rezultate fórté favorabili mai alesu in infiaturu de ficatu si de splina, cum si in greutáti hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheieturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la feméi etc.

Suferintie cum sunt bólele scrofulóse, infiaturu ghinduriloru se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promotoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Franciscu Wilhelm, apotecariulu in Neunkirchen langa Viena.

Wocheiner Feistritz (in Carniolia), 1 oct. 1872.

On. Dle! Mai am érași trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitóre de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu exellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitóre de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitóre de sange cu receperea plátii prin posta. Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariulu in Neunkirchen langa Viena.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asiú fi cunoscutu mai nainte poterea vindecatóre „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitóre de sange“ asiú fi scapatu de multu de o bóla vechia si asiú fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetátií mele. Pan' acum am trasu acestu midilocu nepretiuutu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu catra dta si Te rogu a'mi tramite cu intórcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plátii. Cu totu respectulu

Josef Dilz.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariulu in Neunkirchen langa Viena.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tóta stim'a

Florian Haselsteiner, Nr. 43 in Klosterthal.

Preste puçinu va urmá continuarea epistoleloru de recunoscintia, fiindu preste potiintia a le publicá dintr'odata pe tóte.

Se ve feriti de falsificari si inielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afora pe pachetu, pentru cá se nu fia inielatulu prin falsificári.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitóre a lui Wilhelm, se póte trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitóre de sange in Neunkirchen langa Viena, sún din depositule mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 dose, preparatu conformu instructiunei date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm se mai afia in: Sabiu la Frid. Thallmayer, comerciantu. Abrud: F. Tones & Comp. Bistritia: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz, Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariulu. Orastia: Carol Reckert, apotecariulu. Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariulu. Clusiu: Ad. Valentini, apotecariulu. Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariulu. Lechinti'a: Friedr. Scheint, apotecariulu. Feldióra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariulu.

Ili'a, C. Hoffinger, apotecariulu. Osiorheiu: Max Bucher. Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariulu. Ba'a mare: I. Horacek, apotecariulu. Aindu: August Binder, apotecariulu. Miércuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariulu. Romanu (Moldova): Josef Dannffy, apotecariulu. Sedióra: Iosef B. Teutsch, comerciantu. Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt. Huniádóra: Fried. Acker, apotecariulu. Rosi'a: Ludw. Moldovan, apotecariulu. Oen'a (l. Sabiu): Joh. v. Cronberg, apotecariulu. (23) 27